

Translation of summary found on the Internet at: www.cancer.dk/arbejde

Kull sena, fid-Danimarka, il-kankru jolqot madwar 13 000 [sic] persuna ta' età li jahdmu. Fuq il-post tax-xogħol, dan jista' jwassal għal incertezza u għadd ta' problemi. Bħala meniger, x'għandek tagħmel jekk wiehed mill-kollegi tiegħek jimrad gravi? X'għandu jigi diskuss? U kif, f'termini generali, tista' tappoġġja lill-persuna marida? Dawk li jahdmu magħha jistgħu jsibu li għandhom il-problemi, ihossuhom anzjuzi u mhux žguri dwar kif għandhom igibu ruħhom mal-kollega marid tagħhom. Jinholqu problemi kemm għall-kumpanija kif ukoll għall-persuna marida.

- Reazzjonijiet komuni meta tfeġġ marda li theddidlek hajtek
- Kuntatt mal-haddiem filwaqt li jkun marid
- Meta jrid jibda jerga' jahdem
- Il-kollegi ta' haddiem li għandu l-kankru
- Lista ta' verifika: X'tista' tagħmel?
- Politika tal-persunal

Reazzjonijiet komuni meta tfeġġ marda li theddidlek hajtek

Meta jsiru jafu li għandhom marda potenzjalment fatali bħall-kankru, bosta min-nies ma jistgħux jaċċetawha. Tidher irreali, speċjalment, jekk ma kinux qegħdin ihossuhom hażin b'mod partikolari. Uħud ikunu xxokkjati, ohrajn jinfaqqgħu jibku u ma jistgħux jahsbu b'mod ċar filwaqt li ohrajn jemmnu li t-tabib ha xi zball. Ohrajn jahsbu minnufih: għaliex jien?

Speċjalment fil-bidu, il-persuni jhossuhom ixxokkjati u ma jkunux jistgħu jaddattaw għall-qagħda l-għdida tagħhom. F'dan iż-żmien, jista' jkun diffiċli biex tikkonċentra u tagħmel xogħol normali fil-kumpanija, jew ikollok x'taqsam ma' kollegi jew persuni ohrajn.

Bosta huma dawk li m'għandhomx is-saħha li jmorru x-xogħol u allura jċemplu li ma jifilhux meta jirċievu d-dijanjożi, irrISPETTIVAMENT minn jekk it-trattament tagħhom hux se jibda minnufih jew xi ftiit ġimghat wara. Hafna japprezzaw rigal zghir mill-kumpanija tagħhom, bħal pereżempju bukkett fjuri.

Izda mhux kulhadd iċempel li ma jiflaħx meta jkollu d-dijanjożi tal-kankru. Uħud jiddeċiedu li jkomplu x-xogħol sa ċertu punt wara xi ftiit żmien. Jista' jkun hemm raġunijiet varji biex tiddeċiedi biex taħdem: jista' jkun mod kif tqiegħed ċertu tip ta' ordni fil-hajja ta' kuljum li kieku tkun kaotika. Jista' jkun li l-persuna marida trid li xi haġa tibqa' "kif dejjem kienet" meta hajjithom tkun inqalbet ta' taħt fuq. Jew il-post tax-xogħol jista' jkun zona, nieqsa mill-kankru, tassew meħtieġa, fejn il-persuna marida tista' tneħhi l-kankru minn fuq mohħha. Meta jghaddi l-ewwel xokk u l-pazjenti jirrealizzaw li

tassew ghandhom marda li theddidilhom hajjithom, hu normali ghalihom li jalternaw minn li jkollhom qalbhom sewda u li jittamaw li mhux daqshekk hazin daqs kemm jghidu. Huwa komuni wkoll ghalihom li gieli jhossuhom tassew bezghana li se jmutu minhabba l-marda, jew li l-qaghda tidher tassew imhawda.

Bosta mill-pazjenti tal-kankru huma offruti ċertu tip ta' trattament, l-aktar ta' spiss operazzjoni, kimoterapija, radjuterapija jew terapija tal-ormoni. Fiż-żmien li jwassal għall-bidu tat-trattament, l-istennija u l-inċertezza jistgħu jkunu diffiċli, u jitfgħu piż psikologiku serju fuq il-pazjenti. Barra minn hekk, huma ma jafux kif ġisimhom se jirreaġixxi għat-trattament propost.

Reazzjoni tipika oħra hi li l-pazjent jinkwieta dwar kemm se ddum il-marda, jekk hux se jitlef xogħlu, kif se jirreaġixxu dawk li jimpjegawh kif ukoll il-kollegi. Uħud jinkwetaw li qegħdin jirriskjaw li jtilfu xogħolhom għaliex qegħdin jieħdu wisq lif minhabba l-mard, u għaldaqstant jista' jkun jippruvaw - sakemm hu possibbli – li jissoktaw xogħolhom filwaqt li qegħdin jirċievu t-trattament.

Kuntatt tul il-marda

Jeħtieġ li l-kumpanija tissuggerixxi laqgħa bikrija mal-impjegat li għandu l-kankru. Madwar tmien gimgħat wara d-dijanjozi jkun xieraq.

Jista' jkun hemm ir-riskju li jintilef il-kuntatt bejn impjegat nieqes li hu marid gravi u l-post tax-xogħol tiegħu. Jista' jkun li ma għandux l-enerġija li jieħu l-inizjattiva hu stess u jikkuntattja lill-post tax-xogħol, filwaqt li jista' jkun hemm tħassib fil-kumpanija li kwalunkwe approċċ ikun interpretat bħala vjolazzjoni tal-jedd għall-paċi u kwiet fil-hajja privata tiegħu.

Fl-esperjenza tagħna, jeħtieġ li l-meniger jew kap tar-riżorsi umani joffri li jitkellem fil-bidu ma' impjegat li għandu marda potenzjalment fatali. Madankollu, bħala regola, tkun idea tajba li wiehed jistenna sakemm il-persuna marida jghaddilha l-ewwel xokk, li normalment isehh madwar sitta sa tmien gimgħat wara d-dijanjozi. Bhal daż-żmien, ukoll, l-impjegat jaf aktar dwar il-pjanijiet għal trattament – jew inkella t-trattament jista' jkun li jkun beda diġà. Izda l-aħjar data sabiex wiehed jitkellem mal-impjegat tvarja minn persuna għall-oħra, u għalhekk aħna nirrakkomandaw li l-impjegat jintalab li jissuggerixxi data.

Jista' jiġi ċċarat li l-impjegat jista' jieħu miegħu persuna terza bħal kollega qrib tal-persuna, ufficjal tal-junjin jew inkella martu.

Jista' jkun diffiċli għall-meniger li jitkellem ma' impjegat li qalulu li għandu marda li theddidlu hajtu. Bosta menigers ikollhom esperjenza personali tal-kankru, f'familthom stess, pereżempju, jew fost ħbieb jew konnoxxenzi. Din l-esperjenza tista' sa ċertu punt tiddetta kif se titmexxa l-konverżazzjoni. Il-menigers ghandhom ikunu konxji li l-kankri differenti jieħdu zminijiet differenti, u li żewġ persuni bl-istess dijanjozi jistgħu jsibu li l-andament tal-marda jvarja. Il-menigers jista' jkun ukoll li jkunu nervużi rigward ir-reazzjonijiet tal-persuna marida - jibzghu li tista' tinfaqa' tibki pereżempju. Izda dan ma għandux ifixkel milli ssir laqgħa: l-impjegat hu diġà mdejjaq minhabba l-marda tiegħu u

mhix il-konverzazzjoni fiha nfisha li qiegħda ssewwidlu qalbu. Jista' jkun ukoll li jkun hemm affarijiet li l-menigers jixtiequ jsaqsu dwarhom, izda li għandhom il-biza' li qegħdin imorru lil hinn minn dak li hu permess. Jekk għandhom dan it-tip ta' mistoqsijiet, dejjem jistgħu jgħidu li l-impjegat għandu jwieġeb biss jekk irid.

Tkun idea tajba li titfassal l-agenda qabel il-laqgħa, anke jekk biss biex tagħti lill-impjegat çans biex ihejji ruħu għalija. Jista' jkun kruċjali li dawn il-punti li ġejjin jiġu diskussi f'laqgħa bikrija:

Tagħrif dwar il-marda u t-trattament

L-impjegat għandu jkollu l-opportunità li jagħti tagħrif fil-qosor lill-meniger dwar il-marda tiegħu u dwar kwalunkwe trattament ippjanat, kif ukoll dwar kemm hu mistenni li jdum it-trattament. Jista' jkun li jaf diġà jekk il-marda u t-trattament humiex probabbli li jaffettwaw id-dhul mill-ġdid fix-xogħol tiegħu Hemm bżonn li l-impjegat ikun fuq lif għall-mard għall-medda ta' żmien qasira jew twila? Staqsi dwar kif inhu sejjer l-impjegat.

Tfassil tal-politika tal-persunal tal-kumpanija f'relazzjoni ma' marda li theddidlek hajtek

Jekk il-kumpanija għad ma għandhiex politika tal-persunal li tkopri dan il-qasam, jehtieg li l-impjegat jiġi mgħarraf dwar il-pożizzjoni tagħha rigward il-lif għall-mard, kif ukoll dwar kwalunkwe possibbiltà li haddiem b'marda li theddidlu hajtu jitkeçça. X'opportunitajiet hemm għas-suggeriment ta' sigħat ta' xogħol iqsar, xogħol mid-dar, sigħat ta' xogħol flessibbli eçç?

Kuntatt mal-post tax-xogħol

Jehtieg li, jekk l-impjegat jixtieq jaħdem waqt li hu marid u għandu l-ħila jagħmel dan, jiġi diskuss jekk għandux il-ħila li jissokta jagħmel ix-xogħol li kien qiegħed jagħmel qabel b'mod sodisfaçenti. Jekk jixtieq jiehu lif għall-mard, kif jista' l-kuntatt mal-post tax-xogħol tiegħu jinżamm l-aħjar?

Il-kollegi jiġu mgħarfa

X'tagħrif għandu jingħata lill-kollegi? L-impjegat, kemm jixtieq ikun onest dwar il-marda tiegħu? Kif għandu jingħata t-tagħrif? Għandu ufficjal tal-junjin jew kollega qrib tal-persuna jaġixxi bhala l-persuna ta' kuntatt? L-impjegat ikkoncernat jixtieq li l-post tax-xogħol tiegħu jkun "żona ħielsa mill-kankru", fejn ikun jista', sakemm hu possibbli, "jitfi" il-marda tiegħu u fejn fit li xejn hemm kliem dwar mard fost il-kollegi tiegħu? Jew il-persuna marida thossha komda titkellem dwar mard li jhedded il-ħajja u dwar kif thossha? Dawk il-pazjenti tal-kankru li jagħzlu li jkunu onesti dwar il-marda tagħhom kwaži dejjem isibuha bhala vantaġġ kbir, kemm għalihom nfushom kif ukoll għal dawn ta' madwarhom. Jekk nuqqas ta' segretezza hi parti mill-kultura tax-xogħol, il-kollega

marid jista' jitheggeg ikun miftuh, izda ghandhom jitharsu x-xewqat tieghu jekk hu ma jixtieqx dan.

L-indirizzar tal-affarijiet finanzjarji

L-impjegat ikompli jithallas il-paga shiha tul il-lif għall-mard? Għandu jkun disponibbli tagħrif dwar kwalunkwe għajnuna finanzjarja possibbli mill-kumpaniji tal-pensjoni f'każ ta' mard serju. Jista' jkun utli wkoll li l-esperti tal-awtorità lokali jigu involuti peress li jistgħu, fost oħrajn, jipprovdu tagħrif dwar il-possibbiltajiet finanzjarji u soċjali għal dawk li ma jifilhux.

Tista' tiġi miftiehma data għal laqgħa oħra

Jekk it-trattament u l-lif għall-mard jidher li se jkun fit-tul, jista' jkun vantaġġ għaż-żewġ partijiet, kemm għall-meniġer kif ukoll għall-impjegat marid li jkollhom laqgħa waħda jew aktar tul dan iż-żmien, sabiex l-impjegat jista' jgħarraf dwar kif se jrin l-affarijiet. Laqgħat bħal dawn jistgħu jkunu qosra u jseħħu, pereżempju, meta l-persuna kkonċernata tinzerta tkun qiegħda żżur il-post tax-xogħol tagħha.

Ġeneralment hi idea tajba għal dawk tal-post tax-xogħol li jieħdu l-inizjattiva u jibqgħu f'kuntatt regolari tul il-perjodu tal-lif għall-mard. Impjegat marid jista', pereżempju, jiġi mistieden jiġi biex jieħu kafé mal-kollegi tiegħu kull tant żmien. Jew kollega qrib tal-persuna jista' jċemplilha d-dar biex isir jaf kif inhi. Dan il-ħabib jista' mbagħad jiddiskuti mal-persuna marida dwar x'tagħrif għandu jingħata lill-kollegi l-oħra. Dan it-tagħrif jista' jingħadda mal-kollegi permezz ta' email, pereżempju. Jekk ikun inżamm kuntatt bejn il-persuna marida u l-post tax-xogħol tul il-perjodu tal-mard, ir-ritorn lura x-xogħol ikun ġeneralment hafna eħfef miż-żewġ naħat.

Meta l-kollega jixtieq imur lura x-xogħol

Meta xi hadd ikun ilu fuq lif għall-mard, jista' jkun li din il-persuna ma tistax timmagina lilha nnifisha tmur lura x-xogħol. Sikwit, tkun inbidlet mentalment, u forsi, anke fiżikament. Barra minn hekk, bosta mill-pazjenti tal-kankru ibatu minn effetti ta' wara l-mard u t-trattament. L-aktar effett komuni hu l-għeja.

Huwa ġeneralment utli hafna għall-impjegat marid u għall-meniġer tiegħu li jkollhom laqgħa qabel mal-impjegat imur lura x-xogħol, fejn iż-żewġ partijiet jistgħu jiftiehmu dwar x'jistennew li se jiġri.

Tkun idea tajba li kieku t-taħdita tkopri sugġetti bħal:

1. Kemm xogħol hi mistennija tagħmel il-persuna fil-medda ta' żmien qasira u twila;

2. Jekk huwiex possibbli li tibda taħdem part-time u gradwalment tibda tagħmel is-sighat normali. Osserva li l-awtorità lokali tista' tipprovdi tagħrif dwar jekk hux possibbli li l-persuna marida tirċievi allokkazzjoni supplimentari għall-mard kuljum;
3. Iċ-ċirkostanzi finanzjarji tal-persuna marida;
4. Jekk hemm xi xogħlijiet partikolarment diffiċli li jistgħu jitqassmu mal-haddiema l-oħra għal ċertu żmien;
5. Kif il-partijiet ikkonċernati jixtiequ li l-kollegi li jaħdmu direttament mal-persuna jingħataw it-tagħrif;
6. Hin għal laqgħa oħra, pereżempju xi ftit ġimghat wara, biex jiġi diskuss jekk jinhietgħx li jsiru kwalunkwe bidliet għal dak li kien ġie miftiehem.

Osserva li bosta pazjenti tal-kankru huma herqana li jiġu lura x-xogħol full-time malli jispicċalhom it-trattament. Jista' jkun li jhossuhom hatja talli kienu fuq lif għall-mard għal daqstant żmien u talli l-kollegi kellhom jagħmlulhom xogħolhom. Jew jista' jkun importanti għal dawk li kienu fuq lif għall-mard li jerġgħu jibdew jaħdmu full-time biex juru – kemm lilhom infushom kif ukoll lill-oħrajn - li issa għaddielhom kompletament. Sfortunatament, sikwit xogħol full-time ikun, għall-bidu, wisq għalihom. Generalment, kienet l-esperjenza tagħna, li bosta minn dawk li kienu ilhom hafna fuq lif għall-mard minhabba l-kankru jistgħu jerġgħu jibdew xogħol l-aħjar jekk jibdew part-time u jibdew jaħdmu gradwalment dejjem aktar sakemm jispicċaw full-time hekk kif jirkupraw saħħithom lura.

Il-kollegi ta' haddiem li għandu l-kankru

Meta impjegat ikollu l-kankru, il-marda tiegħu ta' spiss se taffettwa lill-kollegi tiegħu fuq il-post tax-xogħol. Jistgħu jirreagixxu f'ħafna modi differenti. Ta' spiss ikunu mħassba u jiddispjaċihom għalih. Ħaġa komuni hi wkoll li jinkwetaw li huma stess jista' jaqbadhom il-kankru. Jekk il-marda ttul, uħud jista' jiddeju li jkollhom jagħmlu xogħol żejjed waqt in-nuqqas tal-pazjent u dan id-dwejjaq jista' jwassal għal kuxjenza hażina dwar is-sentimenti negattivi meta kollega jkun marid serjament.

Jekk hemm sinjali ċari li l-kollega jinsab taħt tensjoni emozzjonali, tista' tkun idea tajba li jingabar grupp u jiġu diskussi r-reazzjonijiet tagħhom rigward il-marda tal-kollega tagħhom. Jistgħu jintalbu jiddeskrivu fil-qosor kif ġew affettwati, u jekk xi hadd minnhom jistax jissuġġerixxi kif tista' tiġi indirizzata l-problema: għandhom jitheggu jikkellmu kull tant żmien dwar kif ihossuhom jew għandhom jithallew wahedhom? Hemm xi haġa li jixtiequ jagħmlu għall-kollega marid, u x' inhu l-aħjar mod biex jagħmlu dan?

Ta' spiss, il-kollegi li jaħdmu direttament mal-persuna l-marida mhumieħ ċerti dwar kif għandhom juru s-sostenn tagħhom l-aħjar, kemm meta l-persuna tkun fuq lif kif ukoll meta

	tiġi	lura
		x-xogħol.

Bhala regola ġenerali, ikun utli li l-haddiem marid jiġi mistoqsi x'jehtieg mill-kollegi tiegħu. Uħud forsi jifirħu bi zjarat filwaqt li jkunu fuq lif għall-mard u whud le. Uħud jixtiequ li l-kollegi tagħhom iġibu ruħhom kif dejjem għamlu meta jmorru lura x-xogħol u whud japprezzaw attenzjoni partikolari. Osserva li l-bżonnijiet ta' persuna marida normalment jinbidlu biż-żmien.

Lista ta' verifika: x'tista' torganizza?

Hafna min-nies japprezzaw rigal żgħir bhal bukkett fjuri mill-post tax-xogħol tagħhom meta jċemplu li huma morda wara li jkunu ngħataw d-dijanjozi ta' marda li thedded il-ħajja.

Jehtieg li l-meniger jew il-kap tar-rizorsi umani joffri lill-persuna marida li jiltaqa' magħha fl-istadji bikrin. Ħin xieraq ikun madwar tmien ġimghat wara d-dijanjozi.

Fassal agenda qabel il-laqgħa sabiex il-persuna marida tista' thejji ruħha għaliha. Dawn il-punti huma essenzjali:

1. Tagħrif dwar il-marda u t-trattament;
2. L-imġiba u l-politika tal-kumpanija rigward mard potenzjalment fatali fost il-haddiema tagħha;
3. Kif għandhom jiġu infurmati l-kollegi u kemm għandu jingħatalhom tagħrif;
4. Kjarifika tal-qagħda finanzjarja tal-persuna filwaqt li tkun fuq lif għall-mard;
5. Ftehim dwar x'kuntatt għandu jkun hemm tul in-nuqqas mix-xogħol.

Tista' tkun idea tajba li l-persuna marida tiġi mistiedna tiġi x-xogħol u żżur filwaqt li tkun fuq lif għall-mard.

Huwa ġeneralment vantaġġ kbir għall-impjegat u għall-meniger tiegħu li jkollhom laqgħa qabel mal-impjegat imur lura x-xogħol, sabiex iż-żewġ partijiet jistgħu jiċċaraw l-istenniji tagħhom.

Meta l-impjegat imur lura x-xogħol, għandu jithegġeg ġibda xogħol part-time u bil-mod il-mod iżid is-siġhat ta' xogħol tiegħu.

Kun af li l-qagħda tista' tkun diffiċli għall-kollegi. Jekk hemm sinjali ċari li l-kollegi li jahdmu direttament mal-persuna marida huma stressjati minħabba l-qagħda, tista' tkun idea tajba li tiġbor grupp u tiddiskuti r-reazzjonijiet tagħhom rigward il-marda tal-kollega tagħhom.

Jekk il-kollegi mhumieħ ċerti kif jistgħu jgħinu lill-persuna li tinsab marida kemm waqt li tkun 'il bogħod mix-xogħol kif ukoll meta terġa' tibda x-xogħol, il-kollegi jistgħu jithegġu jsaqsu lill-persuna kkonċernata dak li jehtieg.

Strateġija fit-tul: Fassar politika tal-persunal għal mard li jheddidlek hajtek .

Politika tal-persunal

Ċerti kapijiet tar-rizorsi umani jaħsbu li l-politika tal-persunal fuq mard li jheddidlek hajtek tista' tagħmel diffiċli l-fatt li dawk morda serjament jigu ttrattati bħala individwi. Madankollu, hi l-esperjenza ta' *Kræftens Bekæmpelse* li politika uffiċjali tista' tiggarrantixxi li l-kumpanija tiddiskuti dwar il-problemi importanti varji u tiddeċiedi dwar l-approċċ tagħha. Izda dan ma jeskludix soluzzjonijiet individwali għal problemi individwali.

Stharrig wera li ċerti kapijiet tar-rizorsi umani ma jridux politika fissa f'dan il-qasam peress li politika tista' tagħmilha diffiċli li turi thassib individwali sikwit mehtieġa minn tali qagħdiet. Ahna f'*Kræftens Bekæmpelse* ["*Ġlieda kontra l-Kankru*"] naqblu unanimament li marda li theddidlek hajtek tirrikjedi attenzjoni individwali, izda fl-esperjenza tagħna huwa kemm possibbli kif ukoll ta' benefiċċju li jkun hemm politika uffiċjali miktuba li tagħti linji ta' gwida dwar kif għandha tiġi indirizzata l-qagħda. Politika bħal din tista' tiddikjara, pereżempju, li għandu jiġi stabbilit kuntatt ma' impjegat marid serjament "permezz ta' ftehim mal-meniġer u l-persuna marida", kliem li jista' jagħti ambitu kbir għall-azzjoni u li tista' tiġi individwalizzata għal kull sitwazzjoni. Izda fl-istess hin, il-linji ta' gwida miktuba jiggarrantixxu li ż-żewġ partijiet jiddiskutu kif jista' jiġi stabbilit u jinżamm il-kuntatt.

F'uhud minn dawk il-kumpaniji li diġà għandhom politika tal-persunal f'dan il-qasam, il-kapijiet tar-rizorsi umani jgħidu li dan jikkonsisti fil-biċċa l-kbira minn xi indikazzjonijiet generali dwar kif il-kumpanija għandha tirreagixxi meta impjegat għandu marda li theddidlu hajjtu.

Il-fatt li "politika f'każ ta' mard" mhix stipulata fid-dettall u b'indikazzjonijiet speċifiċi dwar x'għandu jsir, jista' jikkaguna problemi meta impjegat jisfa tassew marid.

Hemm bosta vantaġġi f'politika speċifika f'dan il-qasam.

1. Deċizjonijiet li ntiznu sew u li jiddikjaraw dwar kif għandhom jigu indirizzati l-problemi, ġeneralment iwasslu għal metodu aħjar dwar kif għandhom isiru l-affarijiet – aħjar kemm għall-persunal marid kif ukoll għall-meniġment.
2. Il-meniġers iħossuhom aktar żguri jekk ikollhom għodod tax-xogħol tajba meta f'daqqa waħda jkollhom iħabbtu wiċċhom ma' qagħda li tista' tkun diffiċli biex tiġi indirizzata.
3. L-impjegati li huma morda iħossuhom aktar żguri jekk il-kumpanija tkun stipulat politika dwar l-imġiba tagħha u l-proċeduri f'każ ta' mard serju.
4. L-impjegati kollha jsibuha ta' serħan il-moħħ xi ftit jew wisq li l-post tax-xogħol għandu politika f'dan il-qasam li magħha jistgħu jsiru familjari.
5. Dan jibgħat sinjal ċar li l-kumpanija tiehu r-responsabbiltajiet soċjali tagħha bis-

serjetà. Juri rieda tajba u jagħmilha aktar probabbli li l-kumpanija ssostni l-impjegat.

Kræftens Bekæmpelse jirrakommanda li kemm il-postijiet tax-xogħol privati kif ukoll dawk pubbliċi jkollhom politika tal-persunal dwar il-mard li jhedded il-ħajja.

Politika bħal din normalment titfassal mill-meniġment flimkien mal-uffiċjali tal-junjin fuq il-post tax-xogħol, u l-HSU, il-*hovedsamarbejdsudvalget* [Kumitat ta' Kooperazzjoni Ċentrali], hu normalment forum naturali għal diskussjonijiet u tfassil. Jekk wiehed jew aktar mill-impjegati jixtieq jestendi waħda mill-politiki tal-persunal eżistenti biex jinkludi kapitolu dwar il-mard li jhedded il-ħajja, din it-talba għandha normalment tiġi indirizzata lill-HSU.

Peress li l-kumpaniji jkollhom rekwiżiti u prijoritajiet varji għal din it-tip ta' politika, aħna ma nistgħu nipproduċu l-ebda linji ta' gwida stretti għall-kontenut. L-istandards u l-kulturi varji prevalenti fil-postijiet tax-xogħol ifissru li jista' jkun hemm ukoll edizzjonijiet varji ta' politika għall-mard f'dan il-qasam.

Hawn taht, qegħdin nagħtu xi ftit eżempji ta' sitwazzjonijiet fejn ikun ġeneralment ta' vantaġġ li jkun hemm regola meta titfassal il-politika:

1. L-impjegat ikkonċernat se tingħatalu proposta għal laqgħa mal-meniġer jew il-kap tar-riżorsi umani fi stadju bikri tal-marda tiegħu?
2. Kif għandha tiġi espressa s-simpatija lejn il-qagħda diffiċli tal-impjegat?
3. Meta u kif għandhom jiġu infurmati l-kollegi?
4. Huwa ta' gid għall-impjegat li jithegġeg ikollu kuntatt mal-post tax-xogħol tul il-lif għall-mard? X'inizjattivi għandha tiehu l-kumpanija f'każ bħal dan?
5. Il-post tax-xogħol se jehtieg ċertifikat li juri kemm se ttul il-marda, u jekk iva meta?
6. Huwa mixtieq li jkun hemm regoli dwar l-għoti ta' avviż formali ta' tmiem ta' impjieg lill-impjegat li għandu marda li theddidlu ħajtu, u jekk iva meta?
7. X'inhi l-imġiba tal-post tax-xogħol għall-organizzazzjoni mill-gdid tal-impjegi, tnaqqis ta' hinijiet tax-xogħol jew lif għall-mard part-time, jew biex iħallu lil xi hadd jahdem mid-dar jew għal trasferiment possibbli fi hdan il-kumpanija?
8. Huwa mixtieq li jkun hemm laqgħa mal-persuna marida qabel ma tiġi lura x-xogħol, sabiex jista' jiġi deċiż miż-żewġ naħat dwar xi produzzjoni ta' xogħol għandha tiġi mistennija?

Dejjem jista' jagħti l-każ li jinjalghu sitwazzjonijiet diffiċli u ta' stress meta kollega jintlaqat minn marda potenzjalment fatali bħall-kankru. Nittamaw li dawn il-punti prinċipali pprezentati hawnhekk jistgħu jservu ta' miżuri tal-“ewwel għajnuna” għal xi hadd li f'daqqa waħda jsib ruħu wiċċimbwiċċ ma' problemi rigward persuna marida jew il-kollegi tiegħu.

Kræftens Bekæmpelse ppubblika ktejjeb imsemmi "*Når en medarbejder får kræft*" ["Meta kollega jkollu l-kankru"], li hu aktar dettaljat kif ukoll itwal minn dawn il-punti prinċipali pprezentati hawnhekk. Il-ktejjeb hu maħsub bħala xogħol ta' referenza għal problemi prattiċi varji li jistgħu jinqalgħu meta impjegat ikollu l-kankru. Il-ktejjeb jinkludi aktar tagħrif dwar il-punti varji u supplimentari bħal kif wiehed jista' jindirizza sitwazzjoni meta persuna marida ma tistax tiġi lura x-xogħol, jew meta l-marda tkun fatali.

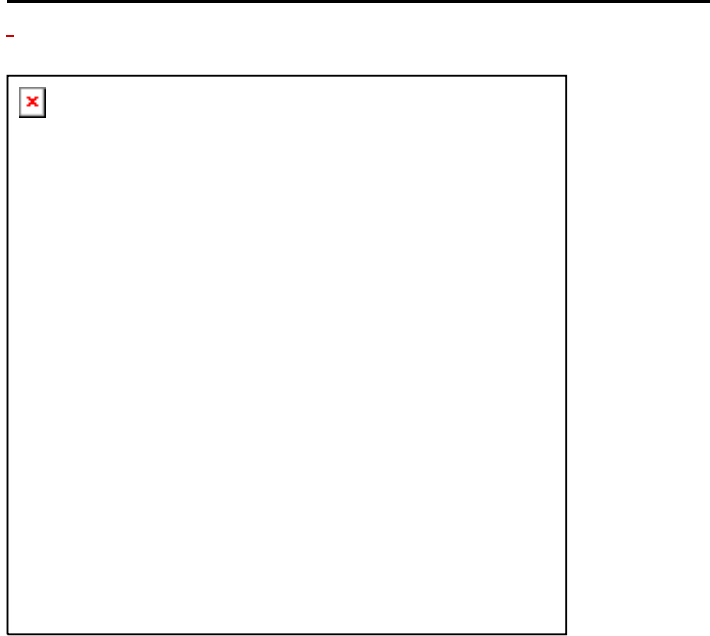
Il-ktejjeb hu mfassal biex jiġi użat bħala għodda mill-kumpaniji li jixtiequ jfasslu politika tal-persunal dwar il-mard li jhedded il-ħajja, pereżempju politika b'indikazzjonijiet speċifiċi dwar kif għandha tiġi indirizzata sitwazzjoni meta impjegat ikollu marda potenzjalment fatali bħall-kankru.

-

Test: : Jutta Ølgod, soċjologa u Preben Engelbrekt, assistant soċjali.

- Paġna ta' quddiem: www.cancer.dk

Traduzzjoni tal-ewwel ftit paġni tat-test shih

Meta kollega jintlaqat mill-kankru

Wieñed minn kull seba' Danizi jintlaqat mill-kankru qabel ma jkollu l-pensjoni

Werrej

Daħla

Introduzzjoni

1. L-ewwel ftit xhur
  - 1.1 Reazzjonijiet tipiċi ta' dawk li huma morda serjament
  - 1.2 X'għandha bżonn il-persuna marida biex tibda u kif għandha ttipproċedi bl-affarijiet?
  - 1.3 Kif tirreaġixxi l-persuna marida b'rigward għall-post tax-xogħol?
  - 1.4 Il-marda jista' jkollha andament differenti f'pazjenti differenti
  - 1.5 Kif tista' ssir taf xi ħaġa dwar l-andament tal-marda?
  - 1.6 Kif jiġu ttrattati l-kankri?
  - 1.7 Effetti sekondarji fiżiċi u psikoloġiċi
2. L-andament ulterjuri tal-marda
  - 2.1 Laqgħa bikrija
  - 2.2 Jekk l-impjegat ikun fuq lif għall-mard tul il-marda kollha tiegħu
  - 2.3 Jekk l-impjegat ikun fuq lif għall-mard tul parti miż-żmien
  - 2.4 X'għandu jsir jekk ix-xogħol tal-persuna marida ma jkunx tajjeb biżżejjed?
3. Ritorn lura għax-xogħol
  - 3.1 Laqgħa qabel mal-impjegat imur lura x-xogħol
  - 3.2 Effetti ta' wara
  - 3.3. Jekk il-persuna marida għandha tbiddel xogħolha?
  - 3.4 Il-kollegi jinżammu infurmati

4. Appoġġ finanzjarju u prattiku possibbli

4.1 Appoġġ tul il-marda – meta għal ftit żmien il-pazjent ma jkunx daqshekk kapaci għax-xogħol

4.2 Appoġġ wara l-marda – meta l-pazjent ma jkunx daqshekk kapaci għax-xogħol b'mod permanenti

4.3 F'idma flimkien mal-awtorità lokali

5. Jekk il-persuna marida ma tmurx lura x-xogħol

5.1 Xi nies ikollhom jieqfu mix-xogħol kompletament

5.2 Jekk il-persuna tmut

6. Kollegi ta' dawk li għandhom il-kankru

6.1 Reazzjonijiet fost il-kollegi

6.2 Kif l-oħrajn iġibu ruħhom lejn il-kollegi tagħhom

6.3 It-teħid f'idejk tax-xogħol tal-persuna marida

6.4 Għall-kollegi ta' xi hadd bil-kankru

7. Politika tal-persunal dwar mard serju

7.1. Kif tfassal politika tal-persunal dwar il-mard serju ?

7.2. Tliet studji dwar każijiet ta' kollegi li kellhom il-kankru

7.3 Eżempju ta' politika tal-persunal dwar mard serju

Dahla

Kollega intlaqat mill-kankru: dan jista' jigr fi kwalunkwe kumpanija. Kull sena, fid-Danimarka, il-kankru jolqot madwar 11 000 [sic] Daniż/a ta' età li jadħmu. Bħal dawn iż-żminijiet, bosta jitfejqu u bosta jgħixu żmien twil bil-marda tagħhom.

Dawn l-aħħar snin, *Kræftens Bekæmpelse* ["*Glieda kontra l-Kankru*"] irċeviet numru dejjem akbar ta' mistoqsijiet minn meniġers, kollegi u pazjenti tal-kankru li jgħaddu minn problemi fuq il-post tax-xogħol tul jew wara l-marda. Dawn il-mistoqsijiet juru incertezza kbira dwar kif dawn il-problemi għandhom jigu indirizzati l-aħjar.

Xi ftit eżempji tipiċi jkunu li l-meniġers u l-kollegi ma jagħtux kas biżżejjed tal-qagħda tal-persuna li tinsab marida, jew li, min-naħa l-oħra, jinkwetaw wisq dwarha u l-persuna marida hi iżolata kemm ix-xogħol kif ukoll soċjalment. Problema oħra tista' tkun li jkun diffiċli sabiex isiru l-bidliet meħtieġa għax-xogħol li l-persuna għandha twettaq filwaqt li tkun marida, jew li assenza twila mill-post tax-xogħol jew, forsi, perjodu meta l-persuna kkonċernata mhix kapaċi tagħmel daqstant xogħol bħas-soltu wara t-trattament, ifisser li tista' tiflew il-kuntatt minn mas-suq tax-xogħol.

B'kunsiderazzjoni ta' dawn il-punti, *Kræftens Bekæmpelse* wettaq *Projeġt Kræft og Arbejde* ["*Projeġt għall-Kankru u x-Xogħol*"] b'appoġġ finanzjarju mill-Ministeru tal-Affarjiet Soċjali. Il-projeġt wassal għal soluzzjonijiet prattiċi għall-problemi li jikkonċernaw ħaddiema li għandhom il-kankru, b'kunsiderazzjoni ta' kemm ir-riżorsi individwali tal-pazjent tal-kankru kif ukoll il-kondizzjonijiet tax-xogħol tal-kumpanija kkonċernata.

Waħda mill-miri kienet li jitjeb l-għarfien, ta' min iħaddem, rigward il-kankru u l-qagħda speċjali tal-pazjenti tal-kankru sabiex jitnaqqas ir-riskju tal-eskluzjoni tagħhom mis-suq tax-xogħol.

Dan il-manwal jissejjes fuq l-esperjenza tagħna b'dan il-projeġt, u nkiteb għall-meniġers u għal dawk kollha responsabbli mir-riżorsi umani fil-postijiet tax-xogħol fid-Danimarka. Nittamaw li dan il-ktieb ikun utli għall-meniġers, kollegi u ħaddiema li huma morda serjament, kemm fil-kumpaniji ż-żgħar kif ukoll f'dawk il-kbar.

Anne Nissen
Kap tad-Dipartiment

Introduzzjoni

Dijanjozi tal-kankru ma taffettwax lill-persuna kkoncernata biss: taffettwa wkoll lil dawk li l-persuna jkollha kuntatt magħhom. Fuq il-post tax-xogħol, il-meniġers u l-kollegi ta' spiss ikunu xxokkjati bl-aħbar. Huma jixtiequ jgħinu u "jagħmlu l-ħaġa t-tajba", iżda bosta mhumiex ċerti x'inhi "l-ħaġa t-tajba" eżattament.

Fl-istess waqt, il-meniġers jista' jkun li jkollhom jieħdu deċiżjonijiet mgħaġġla – dwar kif il-persuna jista' jitħaffilha x-xogħol filwaqt li tkun marida, pereżempju. Jista' jkun diffiċli li jitqiesu l-bżonnijiet tal-impjegat marid kif ukoll li jissolvew il-problemi prattiċi urgenti f'waqt fejn hemm ħafna elementi.

Dan il-manwal inkiteb għall-meniġers u għal dawk kollha b'responsabbiltà. Jinkludi kemm tagħrif ta' sfond kif ukoll suġġerimenti prattiċi dwar kif għandhom jiġu indirizzati problemi varji li jinkludu ħaddiema li jbatu mill-kankru jew kwalunkwe marda serja oħra.

M'għandekx għalfejn taqra l-ktieb kollu.

Il-ktieb hu maħsub bħala xogħol ta' referenza, li għandu jintuża minn dawk li f'daqqa waħda jsibu wiċċhom ma' problema speċifika li ssejtni minħabba marda serja ta' kollega. Iżda tabilhaqq il-qarrejja se jkollhom bażi aħjar biex ikunu jistgħu jitrattaw ma' din it-tip ta' sitwazzjoni jekk jaqraw it-test kollu.

L-isfond għal dak li ktibna

Il-muża tagħna ġiet minn żewġ għejjun: l-ewwel minn mistoqsijiet mibgħuta kemm mill-meniġers kif ukoll mill-pazjenti tal-kankru dwar problemi fuq il-post tax-xogħol li jsejtni minħabba l-marda u t-tieni minn stħarriġ imwettaq minn *Kræftens Bekæmpelse* fost il-meniġers tar-riżorsi umani f'50 kumpanija kbira. Gew mistoqsija, pereżempju, x'kien b'mod partikolari dak li wassal għall-problemi fuq il-post tax-xogħol meta kollega kellu l-kankru.

Iż-żewġ għejjun semmew l-istess problemi, u huma dawn li huma indirizzati fil-Kapitolu 1-6.

Is-seba' kapitli

Il-Kapitolu 1 jindirizza l-konsegwenzi immedjati ta' dijanjozi tal-kankru. Bosta pazjenti jhossuhom ixxokkjati għal 6 sa 8 ġimgħat. Dawk kollha li għandhom mard li jheddidilhom ħajjithom bħall-kankru jirreaġixxu b'mod differenti, iżda huwa madankollu possibbli li wieħed jiddeskrivi kif jistgħu jirreaġixxu meta jsiru jafu li għandhom il-marda u x'inhuma l-bżonnijiet tagħhom f'dak il-perjodu bikri. Il-kapitolu fih ukoll taqsima b'tagħrif generali dwar il-kankru u l-metodu ta' trattament.

Il-Kapitolu 2 imbagħad jitratta l-perjodu meta beda t-trattament. Bosta pazjenti bil-kankru jixtiequ jgħixu ħajja kemm jista' jkun normali tul dan il-perjodu, u xi wħud jixtiequ wkoll jaħdmu bejn it-trattamenti, filwaqt li oħrajn ma jkunux jistgħu jagħmlu dan. Aħna niddeskrivu dak li l-kumpaniji jistgħu jagħmlu f'dawn iż-żewġ każijiet.

Il-Kapitolu 3 jikkonċerna speċjalment dawk il-problemi li jistgħu jitfaċċaw meta persuna marida jkollha terġa' tagħmel ix-xogħol li kellha qabel il-marda.

Il-Kapitolu 4 jiddiskuti dwar mezzi possibbli għal tiftix ta' appoġġ finanzjarju u prattiku għall-kumpanija jew għall-kollega marid. Xi arranġamenti jiġu użati jekk il-persuna kkoncernata għadha qiegħda tircievi t-trattament u oħrajn japplikaw jekk wara tmien it-trattament jidher li l-persuna għandha diffikultajiet sabiex twettaq ix-xogħol li għamlet qabel.

Il-Kapitolu 5 jiddeskrivi kif kollega li mhux kapaċi jerġa' jibda jaħdem jista' jitlaq mix-xogħol, u juri dak li jista' jsir jekk il-kankru jkun fatali.

Il-Kapitolu 6 jikkonċerna l-kollegi tal-impjegat marid. Dawk li jaħdmu mal-persuna marida sikwit jiġu affettwati mill-marda u dan il-kapitolu jinkludi suġġerimenti dwar x'jista' jagħmel il-meniġer jekk ir-reazzjonijiet tal-kollegi jsiru problema fid-dipartiment. Fih ukoll ftit paġni li jistgħu jiġu kkuppjati u mogħtija lill-kollegi tal-ħaddiem marid.

Il-Kapitolu finali, il-Kapitolu 7, jissuġġerixxi kif kumpanija tista' tipprevjeni bosta mill-problemi li jsewħu b'rigward il-marda serja ta' impjegat bl-introduzzjoni ta' politika tal-persunal dwar mard serju. Imbagħad jiġu diskussi tliet każijiet, jiġifieri eżempji tal-istadji li l-marda tgħaddi minnhom, każijiet li jistgħu jintużaw meta wieħed jaħdem fuq politika b'hal din.

Punti oħrajn li għandhom jiġu osservati

Il-ktieb jirreferi fil-biċċa l-kbira għall-persuna marida fil-maskil. Dan ma jfissirx li l-kankru jaffettwa biss lill-ħaddiema rġiel: tabilħaqq, hemm kważi l-istess numru ta' nisa daqs irġiel li għandhom il-kankru. Iżda mill-perspettiva lingwistika, ikun pedantiku li wieħed jikteb "hu jew hi" kull darba li jissemma ħaddiem b'marda li theddidlu ħajtu f'dan it-test;

Għal daqqa t'għajn ħafifa tal-kontenut tal-ktieb, mur fuq il-websajt www.cancer.dk/arbejde, li joffri kemm verżjoni qasira kif ukoll dik sħiħa tal-ktieb.

Il-pazjenti tal-kankru wkoll jistgħu jużaw is-suġġerimenti fil-ktieb għal ispirazzjoni jew għal għajjnuna prattika meta qegħdin jippruvaw isolvu l-problemi fuq il-post tax-xogħol.

Għalkemm il-ktieb jibda billi jiddiskuti dak li jista' jsir meta kolleg jkollu l-kankru, il-kontenut ikun rilevanti wkoll għal mard ieħor li jhedded il-ħajja.